

Hemuppgift för EI1110 nr 2 av 4.

Lösningförslag kommer att publiceras 14/2/2014.

Lärare: Andrés Alayón Glazunov

1 av 4: Komplexa metoden) Bestäm kartesisk form, polär form, identifiera argument, belopp, rita vektorn i det komplexa talplanet för a-f:

a) $3 + 4j$, b) $-5 + j$, c) $\frac{1}{-5+j}$ d) $\frac{3+4j}{-12-5j}$, e) $e^{j3\pi/4}$, f) $|z| = 2$, $\arg z = -\pi/6$.

Givet att $R_1 > 0$, $R > 0$, $\omega > 0$, $L > 0$, $C > 0$ gör samma sak på g-l:

g) $R + j\omega L$, h) $\frac{1}{j\omega C}$, i) $R + j\omega L + \frac{1}{j\omega C}$ j) $\frac{1}{R + \frac{1}{j\omega C}}$ k) $\frac{1}{R_1 + R + j\omega L}$ l) $\frac{R + \frac{1}{j\omega C}}{R + j\omega L}$

2 av 4: Komplexa metoden) Skriv på komplex form med cosinus som referens här är: $U_0 > 0$, $U_1 > 0$, $I_0 > 0$.

a) $u(t) = U_0 \cos(\omega t + \alpha)$ b) $i(t) = I_0 \sin(\omega t - \alpha)$ c) $U(t) = U_0 \cos(\omega t) - U_1 \sin(\omega t)$

Skriv på tidsform uttrycken är på komplex form, med cosinus som referens. De komplexa värdena nedan är på toppvärdesform. Här är $U_0 > 0$, $I_0 > 0$, $R > 0$, $\omega > 0$, $L > 0$:

d) $U(\omega) = U_0 e^{j\alpha}$, e) $I(\omega) = -jI_0 e^{j\beta}$, f) $I(\omega) = \frac{U_0 e^{j\beta}}{R + j\omega L}$, g) $U(\omega) = U_0 e^{j\beta} + I_0 j\omega L$, h) $I_0 = 3e^{-2}(1 + j)$

3 av 4) Introduktion till komplexa strömmar och spänningar. Här är

$u(t) = A \cos(\omega t + \frac{\pi}{6})$ V.

a) Vad är den komplexa toppvärdesspänningen $U(\omega)$?

b) Vad är impedansen för resistansen R ? Vad är impedansen för spolen med induktans L ? Ange också den totala impedansen i kretsen.

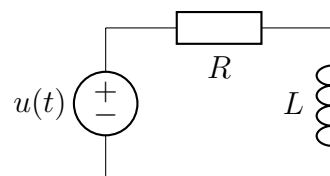
c) Använd Ohm's lag på de komplexa storheterna för att bestämma I

d) Vad är amplituden (också kallat längd, belopp, eller absolutbeloppet) av strömmen? vad är fasen?

e) Ange strömmen i tidsdomänen.

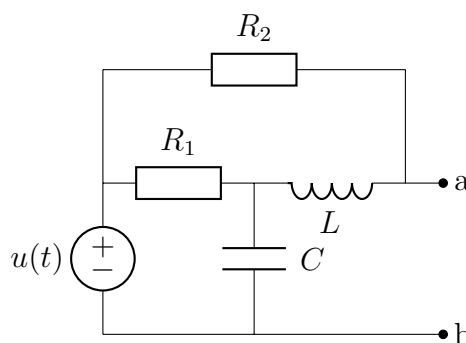
f) $L = 1.1\text{H}$, $f = 50\text{Hz}$, $R = 500\Omega$, $A = 1.6\text{V}$. Rita nu de komplexa storheterna I , U i komplexa talplanet. Markera vad som är amplitud och fas, samt fasskillnad mellan strömmen och spänningen.

g) Skissa nu på en graf som funktion av tiden där $u(t)$ och $i(t)$ är inritade, markera amplitud och absoluta faser samt fasskillnad.

4 av 4) Nodanalys/2-pol: Bestäm en Norton 2-pol ekvivalent i komplex-domän med avseende på ab. Var noga med att markera referensriktning. Tidssignalen är harmonisk och dess komplexa motsvarighet är $U(\omega)$.

Dimensionskontrollera uttrycket för den inre impedansen i den ekvivalenta tvåpolen.

Lösningförslag till hemuppgift 2 för EI1110 VT 2014

Lärare: Andrés Alayón Glazunov

1) Vi ska bestämma kartesisk form, polär form och identifiera argument belopp samt rita vektorn i komplexa talplanet. Figuren visar vektorerna. Notera att endast längden av z i a och $\arg z$ i a) är utmärkta.

a) Vi har $z = 3 + j4$, den är på kartesisk form. För polär form får vi $|z| = \sqrt{3^2 + 4^2} = \sqrt{25} = 5$ (belopp/amplitud).

$\arg(3 + j4) = \arctan(4/3) \approx 0.93\text{rad} \approx 53.1^\circ$ (argument). Vi får $z = 5e^{j0.93}$ (polär form) **(Svar a)**

1b) $z = -5 + j$ den är på kartesisk form. För polär form $|z| = \sqrt{5^2 + 1^2} = \sqrt{26} \approx 5.1$ (belopp). Argumentet: Notera att $\text{Re}(z) = -5 < 0$ vi måste vara lite försiktiga med vinkeln $\arg z = \pi - \arctan(1/5) \approx 2.9\text{rad} \approx 170^\circ$. Vi får den polära formen $z \approx 5.1e^{j2.9}$. **(Svar b)**

1c) $z = \frac{1}{-5+j}$. För polär form notera att vi från 1b) vet att $z_1 = -5 + j = 5.1e^{j2.9} = 5.1e^{j2.9}$ vi kan därför skriva $z = \frac{1}{z_1} = \frac{1}{5.1}e^{-j2.9} \approx 0.20e^{-j2.9}$ (notera minustecknet i argumentet). Vi får att beloppet är 0.2 och argumentet är $-2.9\text{rad} \approx -169^\circ$. För att få z på kartesisk form kan vi multiplicera upp och nere med komplexkonjugatet: **(Svar c)**

$$z = \frac{1}{-5+j} = \frac{-5-j}{(-5+j)(-5-j)} = \frac{-5-j}{26} = \frac{-5}{26} - j\frac{1}{26} \quad (1)$$

1d) $z = \frac{3+4j}{-12-5j}$. Vi börjar med polär form. Vi får: **(delsvar)**

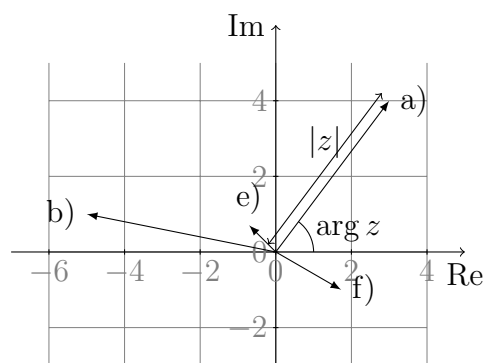
$$|z| = \frac{|3+4j|}{|-12-5j|} = \frac{\sqrt{9+16}}{\sqrt{144+25}} = \frac{5}{13}, \quad (\text{belopp}) \quad (2)$$

$$\arg(z) = \arg(3+4j) - \arg(-12-5j) = \arctan(4/3) - (\pi - \arctan(-5/12)) \approx -2.6\text{rad} \quad (3)$$

$$\approx (3.7 \text{ mod } 2\pi)\text{rad} \quad (\text{argument}) \quad (4)$$

Vi får alltså $z = \frac{5}{13}e^{-j2.6}$. Vi kommer ihåg att vinkeln $\phi' = \phi + 2\pi n = \phi \text{ mod } 2\pi$, för godtyckligt heltal n .

För kartesisk form kan vi antingen göra som i c) eller så kan vi direkt använda Eulers formel. Notera att: $e^{-j2.6} = \cos 2.6 - j \sin 2.6$. Vi får: $z = -0.33 - j0.20$ **(delsvar)**.

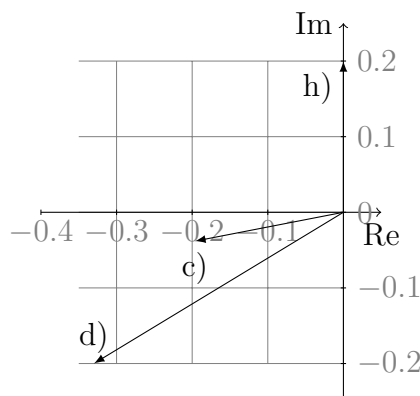
1e) $z = e^{j3\pi/4}$. Den är på polär form beloppet är 1 och argumentet är $3\pi/4\text{rad} \approx 135^\circ$.

Kartesisk form fås genom Eulers formel: $z = \cos(3\pi/4) + j \sin(3\pi/4) = -\frac{1}{\sqrt{2}} + j\frac{1}{\sqrt{2}} = -0.71 + j0.71$. **(Svar e)**. [rättad]

1f) Vi får direkt $z = 2e^{-j\pi/6}$. Argument och belopp var givet. Kartesisk form får vi genom Eulers formel: $z = \sqrt{3} - j$. **(Svar f)**.

1g) $Z = R + j\omega L$. Är på kartesisk form. Söker polär form. Belopp: $|Z| = \sqrt{R^2 + (\omega L)^2}$. Argument: $R > 0$ vi får $\arg Z = \arctan(\omega L/R)$. Ligger i första kvadranten. Skulle kunna se ut som a) ovan. Beroende på hur R och ωL är valda. Polär form blir **(Svar)**. (Notera att dimensionen av $Z, R, \omega L$ är Ω .)

$$Z = \sqrt{R^2 + (\omega L)^2} e^{j \arctan(\omega L/R)}$$

1h) $Z = \frac{1}{j\omega C}$. Notera att $1/j = -j$ vi får kartesisk form $-j/(\omega C)$. Vi vill ha det på polär form. Vi noterar att j i komplexa talplanet pekar längs positiva imaginär axeln. Dvs vinkeln till reella axeln är $90^\circ = \pi/2$ rad. Längden är $|Z| = 1/(\omega C)$. Vi får den polära formen: $Z = \frac{1}{\omega C} e^{j\pi/2}$. Vektorn ligger längs positiva imaginära axeln. Se figuren, längden är vald godtyckligt då ωC inte är angiven. **(Svar)**. (Notera att dimensionen av ωC är Ω^{-1}).

1i) $Z = R + j\omega L + \frac{1}{j\omega C}$. Vi börjar med kartesisk form. Uttrycket är nästan på kartesisk form, vi måste bara ta hand om sista termen. Se 1h). Vi får om vi samlar reella och imaginära delar:

$$Z = R + j(\omega L - \frac{1}{\omega C}). \quad (5)$$

Vi vill nu ha den polära formen. Beloppet är: $|Z| = \sqrt{R^2 + (\omega L - \frac{1}{\omega C})^2}$, argumentet blir $\arg Z = \arctan((\omega L - \frac{1}{\omega C})/R)$. På polär form blir det: (Kolla dimensionen i de olika delarna!)

$$Z = \sqrt{R^2 + (\omega L - \frac{1}{\omega C})^2} e^{j \arctan(\frac{\omega L - \frac{1}{\omega C}}{R})} \quad (6)$$

Om vi inte vet något om storleken på ωL och ωC kan vi inte avgöra om den ligger i kvadrant 1 eller kvadrant 4. **(Svar)**

1j) $Y = \frac{1}{R + \frac{1}{j\omega C}}$. (Admitans, dim Ω^{-1}). Kartesisk form (förläng med komplexkonjugatet) $Y = \frac{R + j\frac{1}{\omega C}}{R^2 + \frac{1}{(\omega C)^2}} = \frac{(\omega C)^2 R + j\omega C}{1 + (\omega RC)^2}$. Polär form vi ser att:

$$|Y| = \frac{1}{|R + \frac{1}{j\omega C}|} = \frac{1}{\sqrt{R^2 + \frac{1}{(\omega C)^2}}}, \quad \arg Y = -\arg(R + \frac{1}{j\omega C}) = \arctan(\frac{1}{\omega CR}) \quad (7)$$

$$\Rightarrow Y = \frac{\omega C}{\sqrt{1 + (\omega CR)^2}} e^{j \arctan(1/(\omega CR))} \quad (8)$$

Denna kommer att ligga i kvadrant 1, och kan likna a). **(Svar)**

1k) $Y = \frac{1}{R_1 + R + j\omega L}$. Kartesisk form om vi förlänger med komplexkonjugatet: $Y = \frac{R_1 + R_2}{(R_1 + R)^2 + (\omega L)^2} - j \frac{\omega L}{(R_1 + R)^2 + (\omega L)^2}$. Vi får polär form genom att titta på belopp och argument: (kolla dimensionen!).

$$|Y| = \frac{1}{\sqrt{(R + R_1)^2 + (\omega L)^2}}, \quad \arg Y = -\arg(R + R_1 + j\omega L) = -\arctan(\frac{\omega L}{R + R_1}) \quad (9)$$

$$\Rightarrow Y = \frac{1}{\sqrt{(R + R_1)^2 + (\omega L)^2}} e^{-j \arctan(\frac{\omega L}{R + R_1})}. \quad (10)$$

1l) $H = \frac{R + \frac{1}{j\omega C}}{R + j\omega L}$. (dimensionslöst) Kartesisk form (förläng med komplexkonjugatet):

$$H = \frac{1 + j\omega RC}{j\omega CR - \omega^2 LC} = \frac{(1 + j\omega RC)(-j\omega CR - \omega^2 LC)}{(\omega CR)^2 + (\omega^2 LC)^2} = \frac{(\omega RC)^2 - \omega^2 LC + j(\omega^3 C^2 LR - \omega CR)}{(\omega CR)^2 + (\omega^2 LC)^2} \quad (11)$$

Polär form: (kolla dimensionen!)

$$|H| = \frac{|1 + j\omega RC|}{|j\omega CR - \omega^2 LC|} = \sqrt{\frac{1 + (\omega RC)^2}{(\omega CR)^2 + (\omega^2 LC)^2}} \quad (12)$$

$$\arg H = \arg(1 + j\omega RC) - \arg(j\omega CR - \omega^2 LC) = \arctan(\omega RC) - (\pi - \arctan \frac{\omega CR}{\omega^2 LC}) \quad (13)$$

$$= \arctan(\omega RC) - \pi + \arctan(\frac{R}{\omega L}) \Rightarrow \quad (14)$$

$$H = \sqrt{\frac{1 + (\omega RC)^2}{(\omega RC)^2 + (\omega^2 LC)^2}} e^{j(\arctan(\omega RC) - \pi + \arctan(\frac{R}{\omega L}))} \quad (15)$$

Notera att det är svårt att förutspå var denna vektor kommer att peka utan mer info på R , C , L och ω . Man kan visa att beroende på värdena ωCR och $\omega L/R$ kan man placera denna vektor i godtycklig kvadrant.

2a) $u(t) = U_0 \cos(\omega t + \alpha)$. Vi gör ansatsen $U(\omega) = Ae^{j\beta}$, $A > 0$. Vi sätter in det i omvandlingsformeln:

$$u(t) = U_0 \cos(\omega t + \alpha) = \operatorname{Re}(U(\omega)e^{j\omega t}) = [\text{ansatsen}] \quad (16)$$

$$= \operatorname{Re}(Ae^{j\beta}e^{j\omega t}) = \operatorname{Re}(Ae^{j(\omega t + \beta)}) = [\text{Euler}] \quad (17)$$

$$= A \operatorname{Re}(\cos(\omega t + \beta) + j \sin(\omega t + \beta)) = A \cos(\omega t + \beta) \quad (18)$$

Vi identifierar nu vad A och β är: $A = U_0$, $\beta = \alpha$. Dvs vi får $U(\omega) = U_0 e^{j\alpha}$.

2b) $i(t) = I_0 \sin(\omega t - \alpha)$. Genom att använda $\cos(a - \pi/2) = \cos(a) \cos(\pi/2) + \sin(a) \sin(\pi/2) = \sin(a)$ då $\cos \pi/2 = 0$ och $\sin \pi/2 = 1$ kan vi skriva $i(t) = I_0 \cos(\omega t - \alpha - \pi/2)$. Nu kan vi göra precis som i a) med ansats etc. Jag repeterar inte det igen. Vi får: $I(\omega) = I_0 e^{-j(\pi/2 - \alpha)}$. (**Svar**).

2c) $u(t) = U_0 \cos(\omega t) - U_1 \sin(\omega t)$. Komplexa spänningar går att summera (se 2b). Dvs vi vet att den första termen är $U_a(\omega) = U_0$ och den andra är $U_b(\omega) = -U_1 e^{-j\pi/2}$. (Prova och sätt in i omvandlingsformeln och se att det stämmer). Vi har därför att $U(\omega) = U_a + U_b = U_0 - U_1 e^{j\pi/2} = U_0 - U_1 j = \sqrt{U_0^2 + U_1^2} e^{-j \arctan(U_1/U_0)}$. Då $U_1 > 0$ $U_0 > 0$.

d) $U(\omega) = U_0 e^{j\alpha}$ exact vad vi fick i 2a. Svar $u(t) = \cos(\omega t + \alpha)$.

2e) $I(\omega) = -j I_0 e^{j\beta}$ vi börjar med att skriva det på polär form. Vi vet att $e^{-j\pi/2} = -j$ (prova med Eulers formel, eller rita i Komplexa talplanet). Vi får $I(\omega) = I_0 e^{j\beta - j\pi/2}$. In i omvandlingsformeln: (**Svar**)

$$i(t) = \operatorname{Re}(I(\omega)e^{j\omega t}) = I_0 \operatorname{Re}(e^{j(\omega t + \beta - \pi/2)}) = I_0 \operatorname{Re}(\cos(\omega t + \beta - \pi/2) + j \sin(\omega t + \beta - \pi/2)) \quad (19)$$

$$= I_0 \cos(\omega t + \beta - \pi/2). \quad (20)$$

2f) $I(\omega) = \frac{U_0 e^{j\beta}}{R + j\omega L}$. Notera att 1g) ger nämnaren på polär form. Vi får $I(\omega) = \frac{U_0}{\sqrt{R^2 + (\omega L)^2}} e^{j\beta - j \arctan(\omega L/R)}$.

Vi får därför genom omvandlingsformeln.

$$i(t) = \operatorname{Re}(I(\omega)e^{j\omega t}) = \frac{U_0}{\sqrt{R^2 + (\omega L)^2}} \cos(\omega t + \beta - \arctan(\omega L/R)) \quad (21)$$

2g) $U(\omega) = U_0 e^{j\beta} + I_0 j\omega L$. Vi måste först skriva detta på polär form. Euler ger oss $e^{j\beta} = \cos \beta + j \sin \beta$. Vi kan därför samla ihop reella och imaginära delar:

$$U(\omega) = U_0 \cos \beta + j(U_0 \sin \beta + I_0 \omega L) = \sqrt{(U_0 \cos \beta)^2 + (U_0 \sin \beta + I_0 \omega L)^2} e^{j \arctan \frac{U_0 \sin \beta + I_0 \omega L}{U_0 \cos \beta}} \quad (22)$$

under förutsättning att $\cos \beta > 0$ annars får man kompensera för negativ readdel som i 1b). Nu kan vi omvandla den till tidsform: **(Svar)**

$$u(t) = \operatorname{Re}(U(\omega)e^{j\omega t}) = \sqrt{(U_0 \cos \beta)^2 + (U_0 \sin \beta + I_0 \omega L)^2} \cos(\omega t + \arctan \frac{U_0 \sin \beta + I_0 \omega L}{U_0 \cos \beta}) \quad (23)$$

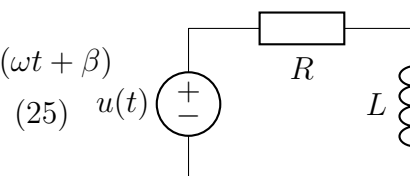
2h) $I_0 = 3e^{-2}(1 + j)$. Notera att 3 och e^{-2} är reella tal. Vi har $1 + j = \sqrt{2}e^{j\pi/4}$. Vi får alltså: **(Svar)**

$$i(t) = \operatorname{Re}(I_0 e^{j\omega t}) 3e^{-2} \cos(\omega t + \pi/4). \quad (24)$$

Notera att man måste vara försiktig så man inte av misstag får med e^{-2} på fel ställe. Detta är ett positivt tal :). Det är också därför man får problem på tentan om man glömmer j i exponenten.

3a) Vi gör vår ansats $U(\omega) = Be^{j\alpha}$. In i omvandlingsformeln:

$$u(t) = A \cos(\omega t + \frac{\pi}{6}) = \operatorname{Re}(U(\omega)e^{j\omega t}) = [\text{ansats}] = \operatorname{Re}(Be^{j\beta + j\omega t}) = B \cos(\omega t + \beta)$$

$$(25) \quad u(t)$$

Vi identifierar $B = A$, $\beta = \pi/6$ och får: $U(\omega) = Ae^{j\pi/6}$.

3b) Impedansen för R är $Z_R = R$. Impedansen för spolen är $Z_L = j\omega L$. Den totala impedansen är $Z = Z_R + Z_L = R + j\omega L$.

3c) Den komplexa strömmen är

$$I = \frac{U}{Z} = Ae^{j\pi/6} \frac{1}{R + j\omega L}. \quad (26)$$

3d) Absolutbeloppet:

$$|I| = |A| \underbrace{|e^{j\pi/6}|}_{=1} \left| \frac{1}{R + j\omega L} \right| \quad (27)$$

Vi får att beloppet av strömmen är:

$$|I| = \frac{|A|}{\sqrt{R^2 + (\omega L)^2}} \quad (28)$$

Fasen: För att kunna bestämma fassen måste vi omvandla $1/(R + j\omega L)$ till polär form. Vi erindrar oss att om $a + jb = z = |z|e^{j\theta}$ så är $z^{-1} = |z|^{-1}e^{-j\theta}$, där $\tan \theta = b/a$ om $a > 0$. Därför är det tillräckligt att bestämma fassen av $R + j\omega L$. Den är $\arg(R + j\omega L) = \arctan(\omega L/R)$. Vi får nu

$$\arg(I) = \arg A + \arg e^{j\pi/6} - \arg(R + j\omega L) = \arg A + \frac{\pi}{6} - \arctan\left(\frac{\omega L}{R}\right) \quad (29)$$

Amplituden A till vår \cos -funktion är ett reellt tal. Om $A > 0$ är $\arg A = 0$ men om $A < 0$ så är $\arg A = \pi$. Antag här att $A > 0$. Svar: $\arg(I) = \pi/6 - \arctan(\omega L/R)$.

3e) Strömmen i tidsdomän blir enkel nu när vi vet både amplitud och fas: Vi har i föregående uppgift räknat ut att

$$I(\omega) = \frac{|A|}{\sqrt{R^2 + (\omega L)^2}} e^{j(\pi/6 - \arctan(\omega L/R))} \quad (30)$$

Vi får strömmen i tidsdomän genom omvandlingsformeln

$$i(t) = \operatorname{Re}(I(\omega)e^{j\omega t}) = \frac{|A|}{\sqrt{R^2 + (\omega L)^2}} \cos(\omega t + \pi/6 - \arctan(\omega L/R)) \quad (31)$$

3f) Notera att vi har två värdesiffror. Vi räknar med 3 och avrundar i svaret. Vi börjar med att bestämma $\omega = 2\pi f = 314 \text{ rad/s}$. Vi får $\omega L = 345 \Omega$ Vilket ger att

$$|I| = \frac{A}{\sqrt{R^2 + (\omega L)^2}} = 2.63 \cdot 10^3 \approx 2.6 \text{ mA} \quad (32)$$

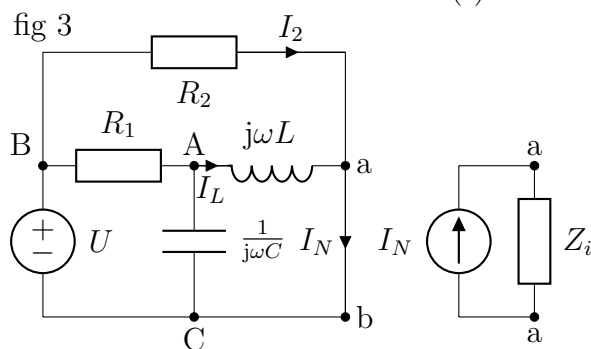
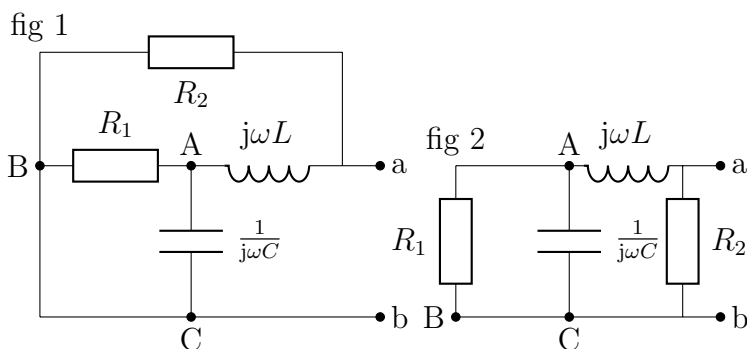
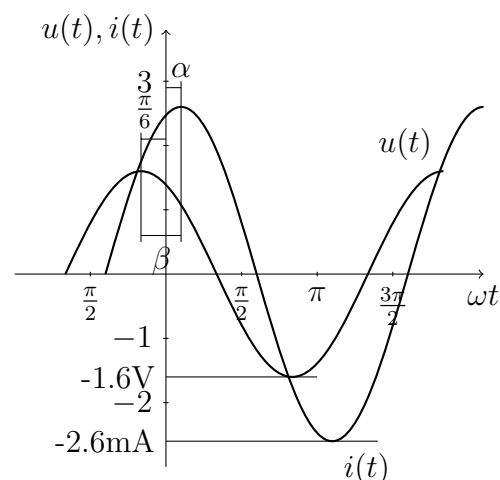
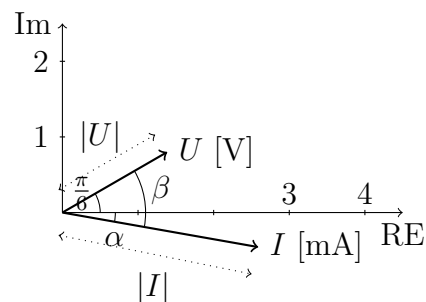
och

$$\beta = \arctan \frac{\omega L}{R} = 0.605 \text{ rad} \approx 35^\circ \quad (33)$$

Vi får att $\alpha = \pi/6 - \arctan(\omega L/R) \approx -0.0814 \text{ rad} \approx -4.7^\circ$. differensen $\beta = \arctan(\omega L/R)$ blir som ovan. I figuren har jag också markerat att de respektive beloppen med punktade dubbel-pilar. Notera att jag har skalat strömmen med en faktor 1000.

3g Vi ritar spänning och ström i samma diagram. Det är lämpligt att skala axlarna med π som i figuren. Vi har markerat amplituden för respektive kurva. Samt absolut fas och fasskillnad mellan kurvorna. Precis som i det komplexa diagrammet har jag skalat strömmen med en faktor 1000.

4) Vi söker en Norton två-pol (I_N, Z_i). Vi har inga beroende källor, så vi kan bestämma den inre impedansen genom att nollställa källorna. Se figur 1 sträcker och drar man lite i figuren ser vi den blir fig 2 och $Z_i = ((R_1 // (1/(j\omega C)))k + j\omega L) // R_2$ dvs: **(delsvar)**

$$Z_i = \frac{(\frac{R_1}{1+j\omega CR_1} + j\omega L)R_2}{\frac{R_1}{1+j\omega CR_1} + j\omega L + R_2} = \frac{(R_1 + (j\omega L(1 + j\omega CR_1))R_2}{R_1 + (1 + j\omega CR_1)(R_2 + j\omega L)} \quad (34)$$

Dim koll: vi noterar att $[\omega L] = \Omega$, $[\omega C] = \Omega^{-1}$, $[R] = \Omega$ **(delsvar)**

$$[Z_i] = \Omega = \frac{(\Omega + \Omega(1 + \Omega\Omega^{-1}))\Omega}{\Omega + (1 + \Omega^{-1}\Omega)(\Omega + \Omega)} = \frac{\Omega^2}{\Omega} = \Omega \quad (35)$$

Höger och vänster led har samma dimension. För att bestämma I_N gör vi nodanalys. Notera i fig 3 att a,b,C är en och samma nod. Vilken vi väljer till referens nod. Vi har två ytterligare noder A, B. Potentialen i A är U då $V_C = 0$. Vi har en okänd potential V_A . Om vi vet V_A kan vi räkna ut strömmen I_L , I_2 känner vi eftersom $V_B = U$ och $V_C = 0$ är kända. Vi får att KCL i a ger I_N . Vi får

$$\frac{V_A - U}{R_1} + \frac{V_A}{j\omega L} + V_A j\omega C = 0 \Rightarrow V_A = U \frac{j\omega L}{R_1 + j\omega L - R_1 \omega^2 LC} \quad (36)$$

Vi får Norton ekvivalenten i figuren längst till höger med (**delsvar**)

$$I_N = \frac{U}{R_2} + \frac{V_a}{j\omega L} = U\left(\frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2 - \omega^2 LCR_1 + j\omega L}\right) \quad (37)$$